

Kapitola **Rozhodčí ve férové soutěži**

úsek

text

datum

Shrnutí
odstavce

Položme si k férové soutěži dodatkovou otázku po rozhodčím. Můžeme si snadno představit férovou soutěž, v níž zvítězí subjekt A, ale podplacený rozhodčí vyhlásí jako vítěze subjekt B. Nestačilo by, kdyby účastníci soutěže dobře znali pravidla, a ve chvíli sporu by se všichni sešli a zkoumali událost ve světle pravidel?

Otázka 1 Musí ve férové soutěži fungovat férový rozhodčí?

Je zřejmé, že mnohé vládní systémy historie preferovaly nějakého prvního muže země - krále. Pokud byl král dostatečně mocný a nestranný, stal se pro svou zemi nanejvýše důležitým v procesu férové soutěže jako soudce.

Jakkoli v přírodě pozorujeme různé férové soutěže, a vidíme, že tam to funguje, není snadné férovost dodržet v lidských soutěžích.

Potíž je v tom, že příroda může jako soudce nade všemi při nadměrně neférové soutěži vyřadit celé lidstvo.

Proto mezi lidmi vznikají tlaky posuzovat férovost soutěže nějakým vyšším způsobem, než jako když si kluci na plácku za školou zahrají fotbal a o každém zákroku se usnášejí obě soupeřící strany.

Při posuzování počínaje od vyššího principu sem zahrneme např. Všemohoucího Boha, který ovšem v očích lidí má důležitou vlastnost, že má lidstvo rád, a za každou cenu zabrání jeho zničení. (tato víra by mohla paradoxně lidstvu přivodit zkázu, pokud by Bůh nezasáhl poté, co někdo zmáčkl tlačítko na odpalovacím zařízení balistických raket)

Pak nastupuje víceméně lidská snaha Boží názor na konkrétní soutěž vydedukovat např. z posvátných textů. (Nese s sebou riziko chybného vyvozování ve spojení s neopodstatněnou důvěrou v učiněné závěry - riziko hermeneutiky)

A pokud dostanou příležitost, budou nakonec kněží na obou válčících stranách světít zbraně a modlit se za vítězství té strany, na níž jsou sami zainteresováni.

Další pokus představují právně nadaní jedinci. Vezmou jakýsi zákoník, (např. listinu lidských práv, nebo ústavu), a zkoušejí vyvodit, co je a co není férové.

Brzy se ukáže, že se podobají kněžím a posvátným textům.

Konečně nastupují přírodovědně orientovaní jedinci, a snaží se odvodit správná pravidla z přírodních zákonů a pozorovaných dějů.

A zde nakonec propuká totéž. Fanatičtí ekologové, fyzikové obviňovaní z neloajality vůči vlastní zemi,...

Romantické hledisko by ideálně bylo, aby všichni - vypisovatel soutěže, diváci i uchazeči - milovali férovost. Tak trochu jako ve středověkém rytířství, kdy rytíř si svého vítězství necenil, pokud nebylo dosaženo férově. Ovšem rytíř odvozoval férovost od víry, že Bůh jeho činy vidí a hodnotí, a že vlastně soutěží o Boží schválení. Pokud by vyhrál nepoctivě v nějaké lidské soutěži, prohrál by v soutěži o Boží přízeň.

Tento model s účastí ve vyšší soutěži by mohl fungovat. Trochu se toho využívá v politice, kdy na všechny politiky hledají novináři nějaké přitěžující okolnosti. Pokud se politik proviní závažným způsobem proti etice, a je to zveřejněno, znamená to obvykle v demokratickém uspořádání konec jeho politické kariéry.

Takže aby mohla být politická soutěž férová, musí být umožněno, aby novináři soutěžili, kdo zveřejní o politikovi nějakou prokázanou neférovou praxi. Novinář musí požívat speciální ochrany zákonů a moc musí být rozdělena tak, aby nepohodlná redakce či jednotlivec nemohli být snadno umlčeni. Pokud je neférová praxe odhalena, nezávislý soud má pravomoc z toho vyvodit důsledky.

Tady se ukazuje rozdíl mezi režimy totalitními a demokratickými - v totalitním režimu je až na výjimky potlačována férová soutěž ve prospěch ideologie. Ve fungující demokracii je ustaven mechanismus odhalování neférovosti, a pro subjekty, které chtějí vyhrávat za cenu neférovosti je určitou protiváhou strach, že prohrají ve vyšší soutěži. Bohužel nelze přehlédnout, že ani ve fungujících demokraciích se zhusta nesoutěží s úctou k férovosti. Silní hráči soutěží manipulují k neprospěchu kolektivu, jenž soutěže financuje.

Závěr1 Vyšší férová soutěž

K férovosti nižší soutěže významně přispívá účast soutěžících subjektů ve vyšší férové soutěži.

Důsledek1 Náboženství je vyšší (férová) soutěž k1

Tady je skryt v dějinách důkladně potvrzený přínos náboženství k životu komunity. Skupina, která má vhodné náboženství, kde se např. soutěží o posmrtný život v blaženosti, indukuje ve svých členech vyšší potřebu dodržovat férovost v nižších soutěžích. Z těchto nižších férových soutěží vyplývají lepší řešení pro skupinu, a tím si skupina lépe vede v soutěži s jinými skupinami. Skupina s malou schopností zajišťovat férové soutěže nakonec prohrává, a je pohlcena skupinami úspěšnějšími. Ve výsledku proto pozorujeme ve většině současných skupin nějaké náboženství, které představuje vyšší soutěž.

Důsledek2 Demokracie nevede nutně k férové soutěži k2

Problém takzvaného vývozu demokracie, který je v "osvobozených státech" hojně kritizován, tkví podle všeho v tom, že vnější zavedení příznaků demokracie (jako volby, parlament, soudy,...) ještě nevede k férové soutěži.

Tvrzení Účast ve vyšší férové soutěži je nutnou podmínkou k férovosti v soutěžích nižších.

Odůvodnění *Sporem. Necht' spolu soutěží subjekt A1 a subjekt B1 v soutěži S1, která svou povahou umožňuje použití neférových praktik. Předpokládáme, že A1 i B1 usilují o výhru. Předpokládáme, že soutěž proběhne férově, aniž jsou oba subjekty účastny ve vyšší soutěži. Subjekt A1 má příležitost vybrát pomocí neférové praktiky NF1. Pokud ji nepoužije, prohraje. Pokud ji použije, vyhraje. Subjekt B1 jej však kvůli tomu zažaluje u soudu, který férově rozhodne o vině subjektu A1. Máme zde vyšší soutěž, v níž je rozhodčím soud, a to je spor s předpokladem, že vyšší soutěž nebyla potřeba. Necht' tedy soud nebrozí. Protože subjekt A1 chce vybrát, a soud zde nebrozí, použije NF1. To je spor s předpokladem, že nižší soutěž proběhne férově. Další případy, jako když A1 může vybrát i bez použití NF1, rovněž souvisejí s vyšší soutěží. Pokud subjekt A1 nemá žádný důvod, proč NF1 nepoužít, a nepoužití NF1 zvyšuje riziko prohry, pak NF1 použije.*

Pokud jej nepoužil, muselo to mít nějaký důvod, přesahující tuto soutěž S1 - např. další kolo soutěže, v níž by mu to mohl jiný soutěžící vrátit. A už zde máme vyšší soutěž, totiž tu, která pořádá jednotlivá kola nižších soutěží. A to je spor s předpokladem, že subjekt A1 není účastníkem vyšší soutěže.

Důsledek Neférovost se šíří od hlavy

k3

Pokud je vyšší soutěž neférová, nezajišťuje férovost ani u nižších soutěžích.

Důsledek Povinnost převést neférovost výše

k4

Pokud je vyšší soutěž férová, zajišťuje férovost u nižších soutěžích jen potud, pokud účastníci použijí svých práv ve vyšší soutěži k diskvalifikaci, nebo nápravě porušovatele v soutěži nižší.

Tady je patrný důležitý paradox. Aby mohla fungovat férovost, musí být někdo připraven neférovost v nižší soutěži přenést s úspěchem do soutěže vyšší. Např. soused nesmí váhat, a zažalovat druhého souseda, který neoprávněně zasahuje do jeho práv, a nereaguje na stížnosti. Pokud to neproběhne, poškozený soused podporuje neférovost soutěží obecně.

Důsledek Rozpad férovosti kdekoli ohrožuje všechny

k5

Účastníci ve všech soutěžích od místních po nejvyšší musejí usilovat o férovost, jinak se férovost rozpadne a s ní budoucnost některé skupiny, do níž účastník patří.

Poznámka Zdravá konkurence přispívá ke kontrole probíhající soutěže.

ka1

Pokud soutěžící sami respektují, že musejí zveřejnit a pranýřovat neférové praktiky soupeřů, podstatně to zvyšuje úroveň dosažitelné kontroly. Soutěžící kontrolu provádějí ve vlastní režii, a odhalení neférovosti tedy nespočívá pouze na soudci-rozhodčím. Kromě toho takto vychází podstatně levněji.

Úsek2 Posuďme v tomto světle významná světová náboženství.

Křesťanství.

Křesťanství v nejobecnější rovině svým ctitelům dává před oči cíl věčného života v ráji (často v podobě posmrtného života v nebi) jako odměnu za mravný život. Prohrou je buď zánik, nebo dokonce věčná muka. Pokud vše funguje, jak má, obchodník nepoužije falešné závaží, aby se na úkor zákazníka obohatil nad standardní zisk. Zaměstnanec podle své nejlepší schopnosti pracuje pro svého zaměstnavatele. Ředitel firmy nepodlehne pokušení dát úředníkovi úplatek, aby jeho firma získala veřejnou zakázku. Rodiny jsou stabilnější, děti správně vedeny k odpovědnému životu.

A teď z druhé strany. Zaměstnanec chce Bohu sloužit víc, než jenom chozením do zaměstnání, a například chce ještě pečovat o nemocné. Ale současně je v práci. Tak využije služebního telefonu a času, který měl věnovat práci, a telefonuje si s nemocným. Bůh jistě vidí, že ten nemocný to v dané chvíli potřebuje více, než malé zdržení v práci pro zaměstnavatele. Zaměstnavatel chce rovněž podporovat nemocné, a zamýšlí poskytnout dar na stavbu nemocnice. A proto zaměstnancům nepřidá na platě, aby zbylo víc peněz na dar. Oni přeci ocení, že nemocnice je důležitější, nežli jejich mzda.

Do třetice všeho dobrého a zlého, zaměstnavateli se nelíbí, že zaměstnanec čerpá jeho zdroje určené na jeho projekt podpory nemocných. Zaměstnancům se naopak nelíbí, že on zase šetří na svých zaměstnancích, kterým měl dávno přidat. Ať uskutečňuje svůj projekt na stavbu nemocnice bez neférovosti k zaměstnancům. A tak hledají rozhodčího. Někoho, kdo v náboženských otázkách férově rozsoudí, který projekt má v Božích očích přednost.

Vznikne tlak na existenci další soutěže vřazené mezi křesťana a Boha, a to nějaký církevní soud. Pak se neshodnou dva náboženské soudy, která pohnutka pomoci nemocným je před Bohem důležitější, a vznikne potřeba po další úrovni soutěže - vyšším církevním soudem, který bude moci rozhodnout mezi dvěma současnými.

Tento systém s sebou ponese nutnost dodržovat nějakou kontinuitu s výroky předchozími, a tudíž povede ke tvorbě organizace, která bude za udržování kontinuity zodpovídat. Povede k vytváření dalších pravidel, závazných pro nižší soutěže, ale neobsažených v Bibli. A nakonec se dostane do sporu s Bibli, v níž byla Kristem dána pravidla základní, jako třeba "Vy všichni jste bratři. Nebudete si tedy mezi sebou nazývat "otce", "učitele", "vůdce"...". Rozpor bude pramenit z toho, že organizace, která zodpovídá za kontinuitu, se stane autoritou, vykladačem, soudcem. Proto se začne nad své bratry zákonitě z titulu své autority vyvyšovat. A někteří z "bratrů" uvnitř církve budou v ní zaujímat (z principiálních důvodů o fungování jakékoli organizace) vyšší postavení.

Tento kruh vede ke tříštění křesťanství na spousty denominací, ochladnutí mnoha členů a ztrátě důvěry ve férovost vyšší soutěže. To posléze podkopává výkonnost skupiny, třeba státu, do něhož zklamání členové patří.

Islám.

Islám je rovněž majitelem posvátných textů, které shromáždil a doplnil Prorok Mohamed. Předkládá soubor závazných pravidel k dosažení Alláhovy přízně a slib posmrtného blaženství.

Reprezentuje tedy hledanou vyšší soutěž.

Rovněž v islámu se rozvinuly formy hierarchických náboženských soudů, které mají rozhodovat o správnosti výkladu svatých textů, a i zde dochází k rozpadu pomyslné jednoty, např. na větev sunitskou a šíitskou. S ohledem na přísnější tresty za hlásání nebo praktikování naukových odchylek (až trest smrti) se na venek může islám jevit jednotnější, než křesťanství. to ovšem neznamená, že není vyšší soutěž ohrožena neférovostí.

Jakkoli islám vyvyšuje férové jednání, způsobuje současně paradox ospravedlnění boje proti nevěřícím např. slovy "avšak Bůh věru miluje ty, kdož bojují na cestě Jeho v sevřeném šiku". A dalšími slovy: "Zabíjejte je všude, kde je dostihnete, a vyžeňte je z míst, odkud oni vás vyhnali, vždyť svádění od víry je horší než zabití."

Tyto verše ospravedlňují zabíjení nevěřících, protože lze vždy dovést, že nevěřící svým zatvrzelým odmítáním islámu svádí již věřící muslimy od víry.

Druhý problém islámu je zakonzervování výrazného omezení práv žen, které představují přibližně polovinu muslimů. Tím jsou ženy vyřazeny z většiny soutěží.

Proto ani mezi muslimy nefunguje vyšší soutěž jako garant férovosti v nižších soutěžích dobře, což se projevuje v nízké konkurenceschopnosti národů s islámským náboženstvím v ekonomické oblasti vůči jiným národům s jiným náboženstvím.

Buddhismus:

Buddhismus stanovuje cíl nazvaný nirvána, v němž pomine utrpení. Na cestě k tomu je adept veden k dodržování pravidel této nejvyšší soutěže, která rovněž ve svém důsledku podporuje dodržování pravidel v nižších soutěžích. Součástí nejvyšší soutěže je koloběh zrození, a adept může usilovat o to, aby se v příštím zrození dostal na vyšší úroveň. To je obecně užitečný postoj k férovosti.

Problémem buddhismu je cíl, jímž je vlastně neexistence. Součástí pokroku v buddhistické cestě je oprostít se od věcí a vztahů k lidem, které jsou zdrojem utrpení. Tudíž buddhismus svým způsobem rovněž vytváří paradox. Na jedné straně podporuje férovost v nižších soutěžích a tím celkovou úroveň skupiny, na druhé straně formuluje jako cíl všech soutěží o nic nesoutěžit a tedy touhu skupiny po pokroku otupuje.

Hinduismus:

Vyzdvihuje dharmu, jež se vykládá jako pokyn "drž se cesty" a vykonáváním dharmy podle pravidel (svatosti) získává adept schválení boha a jeho různých ztělesnění ve formě plejády bohů. Tím získává moc sám nad sebou. Hinduistický směr usilování je budování vlastní dobré karmy, která ve formě jakéhosi přírodního zákona způsobí v příštím zrození vyšší stav.

Tímto způsobem přirozeně formuluje férová pravidla vyšší soutěže, jež podporují férové jednání v soutěžích nižších.

Otázka2 Jak vstupuje antecepce do férové soutěže

Pokud je účastník vyšší soutěže současně účastníkem v běžné soutěži, jeho antecepce mu připomíná, že vyšší soutěž bude probíhat po delší dobu, často celoživotně. Tato dlouhodobá antecepce upravuje vztah k možnostem volby v probíhající běžné soutěži tak, aby si kvůli výhře v nižší soutěži nezkazil postavení v soutěži vyšší. A to bude obvykle znamenat příklon k férovosti.

Závěr2 I když náboženská víra může představovat vyšší soutěž, která umožňuje férové chování v nižších soutěžích, s potřebou náboženských soudů se nakonec institucionalizované náboženství stane součástí problému.